

Festivalul de Muzică Veche Miercurea Ciuc 2021

Regional, național, european

(Elena Maria Șorban, muzicolog – 2 august 2021)

Promovarea europeană a valorilor regionale este o tendință explicită a manifestărilor culturale actuale, pe care am regăsit-o și la Festivalul din Miercurea Ciuc.

În plus, în acest an, cu situația specifică de incertitudine, cauzată de pandemie, organizatorii au adoptat soluții care să permită desfășurarea manifestărilor, în caz de neprevăzut: invitarea unui număr restrâns de artiști din străinătate și pe o perioadă scurtă. Ceea ce a dus la un dinamism mai lejer, favorabil receptării (evitând supraîncărcarea) și la o mai bună punere în valoare a resurselor artistice autohtone.

Gândurile care urmează sunt regrupate (în raport cu cronologia ediției) potrivit considerațiilor reliefate, în care aspectele critice se cer raportate la principii. M-aș bucura ca dreptul la replică să fie folosit!

Descoperiri

Ars pro toto este un ansamblu vocal de tip renescentist, format din patru profesori locali de muzică, cunoscători ai interpretării istorice: Orsolya Ványolos, Melinda Mézes, András Ványolos, András Szabó. Ei au prezentat acum prima etapă – șapte piese bisericești latine, relativ ample – a unui proiect amplu, de importanță capitală pentru istoria muzicii transilvane: integrala pieselor vocale din *Codex Caioni*. Fluență și dicție, inspirație și conștientă, naturalețea coordonării sunt câteva dintre calitățile care ar putea face din această formație un produs reprezentativ de export cultural! Tânărul și talentatul clavecinist ceh **Jiří Havrlant** a ajuns aici, în calitate de laureat al Concursului de Muzică Barocă *La Stravaganza* (2019) din Cluj. El este un adevărat „poliglot” al instrumentului său – dezinvolt, de la Sweelinck la Bach și Rameau, până la Ligeti. Părți din lucrarea *Hommagi gravicembalistici* (1960) de conaționalul său Jan Rychlik (1916-1964) au oferit o delectare aparte, prin raportarea componistică creativă la preclasici (Pasquini, Seixas, Farnaby, Cabezón, Fr. Couperin) – o lucrare pe care ar fi interesant să o ascultăm integral și în varianta de confruntare a fiecărui model cu replica sa modernă!

Ansamblul Riverenza, fondat la Odorheiul Secuiesc în 2005, atractiv și prin frumoase costume de epocă, a însuflețit cu cântece și dansuri renescentiste, matineul dedicat copiilor.

Reinventări

Pentru ansamblurile de muzică veche *Musica Historica* (Ungaria), *XVIII-21 Le Baroque Nomade* (Franța), *Codex* (România), experiența comună cu domeniul muzicii populare este decisivă – generând, în primul rând, un șir infinit de variante. Sincretismul – îndeosebi, cu cuvântul poetic – le este un alt factor definitoriu.

De la drâmbă, cimpoi și cobză la fidulă, rebec și flaute, coloristica nuanțată a formației **Musica Historica** a reușit să configureze un program medieval cu dramaturgie unitară, mai presus de diversitatea surselor. Li s-au alăturat recitaluri vocal-instrumentale ale unor interpreți experimentați: **Miquèu Montanaro** (muzică occitană), respectiv **Erdal Şalikoglu** (muzică tradițională turcă), ambele de un exotism fascinant.

Ansamblul **XVIII-21 Le Baroque Nomade** a sugerat atmosfera picturilor lui Antoine Watteau cu muzică de Lully, Campra, Corbette, Couperin, Corrette, Rameau și contemporanii lor francezi. Cultura vocală de excepțională calitate, deopotrivă în secțiunile lirice și în cele virtuozice, a sopranei **Ariane Gommier Zanatta** a fost completată cu simboluri de gestică teatrală preluate din tratatele vremii.

Ansamblul **Codex** și-a celebrat 25 de ani de activitate, printr-un program retrospectiv de cântece și dansuri. De la lirica religioasă a Renașterii la cea maghiară din jurul anului 1800 (similară oarecum cântecelor de lume românești), interpretarea lor vie – cu voci și instrumente – ne-a purtat într-o lume de idei și sentimente care, de fiecare dată, își dezvăluie autenticitatea prin alte și alte variante.

Pigmentări inedite au adus câteva mixturi cu practicile folclorice aflate în uz actual – ritm macedonean „șchiop” integrat variațional în dansul medieval *saltarello* (*Musica Historica*), respectiv sunetul specific trioului de coarde din Câmpia Transilvaniei, strecurat printre sonoritățile baroce franceze (membrii din *Codex* asociați cu ansamblul **XVIII-21 Le Baroque Nomade**) -, ca aluzii cu valențe umoristice, fără a depăși măsura bunului gust.

Orchestra Barocă a Festivalului a fost condusă, cu acest prilej, de violonista Mónika Tóth (Ungaria). Personalitatea ei plină de elan reușește să fie dominată de normele stilistice bine însușite ale Barocului muzical, astfel încât s-a afirmat ca un lider valoros, deopotrivă în piesele orchestrale (între care spectaculoasa suită *Wassermusik* de Telemann), cât și în cele concertante. Virtuozitatea și cantabilitatea specifice scriiturii lui Vivaldi au fost puse în valoare de soliștii Mónika Tóth și Koppány Hunyadi (viori baroce), respectiv, Arany Kövári (flaut drept), cu mare succes.

Simpozionul de muzicologie Music Bridge a înlocuit obișnuitele conferințe ale Universității de Muzică Veche, tematica de istoria muzicii transilvane și nu numai – despre condiția muzicianului pelegin (Jean-Christophe Frisch), „Cărticica de orgă” (1738) a lui Joseph Fazakas din Crizbav (Ursula Philippi), Georg Ruzitska (Zsombor Lázár), muzicologul Francisc László (Ignác Filip în dialog cu Elena Șorban) – fiind primită cu maxim interes de către public.

Confirmări

Ansamblul baroc clujean **Fonte di Gioia** este, deopotrivă, o sursă de plăcere muzicală și de rafinament intelectual. De această dată, programul lor s-a centrat pe tema *La follia* și a pus în valoare nu numai calitățile formației, ci și cele individuale ale componentilor ei, într-un program dificil, cu centri de greutate din Vivaldi, Couperin, Marin Marais.

Károni Consort (Baraolt) ne-a purtat într-o călătorie de la gregorian la protestantism și până la surse autohtone din anii 1800, bine documentate și firesc redade, atât vocal, cât și instrumental, sub genericul „Cântecele anului liturgic”.

Carmina Renascentia (Carei) a propus un program inedit, de comparații ale melodiilor itinerante din diferite surse ale secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, cu un parcurs ale cărui contraste au reușit să păstreze echilibru și omogenitate.

Problematizări

Corul Național de Cameră „Madrigal – Marin Constantin” a stârnit interesul pentru cel mai numeros public, dintre toate concertele ediției. A cântat în aer liber (fără nicio problemă de acustică), pe de rost (aici, cuvântul „rost” este plin de sens) – însă problemele care se pun în cazul său sunt de autenticitate istorică a interpretării. Pe de o parte, practica renescentistă vocală nu implica un efectiv atât de numeros, pe de alta, este o prezumție larg acceptată (potrivit tratatelor muzicale) că articulația legato nu era atât de uzitată, cum este practică acum. Din programul dirijat de Anna Ungureanu, configurat pe două zone stilistice ale genului de miniatură corală – Renașterea și repertoriul românesc și maghiar din jurul anilor 1900 -, am admirat la superlativ inventivitatea celor trei prelucrări corale din *Codex Caioni*, realizate recent de compozitorul Constantin Rîpă.

Lăutistul Caius Hera (Timișoara) a prezentat un recital nocturn, configurat din surse din jurul anului 1600. Am apreciat conducerea limpede a planurilor polifonice și ornamentele virtuozice, adecvate stilistic, ale interpretului, însă caracterele muzicale (îndeosebi, cele dansante), mi-au părut estomate – poate, într-un consens intuit de protagonist cu obscuritatea orei târzii...

Ansamblul Renaissance (Serbia) îl credeam a fi unul din punctele culminante, întrucât impresionase la Miercurea Ciuc în câteva dintre edițiile anterioare. Însă ansamblul și-a păstrat doar denumirea, iar interpreții (cu totul alții decât cei din anii din urmă) au cântat un program baroc, în care nu am regăsit implicarea maximă așteptată, ci, mai degrabă, rutină.

Corzile, acordajele, sonorizarea sunt opțiuni îndreptățite ale interpreților. La această ediție, violoniștii nu s-au încumetat să pună corzi de maș, al căror acordaj este sensibil la căldura umedă. Doar că, regretabil, în concertul dat de Orchestra Barocă a Festivalului, acest fapt a dus la „apăsarea” flautului drept, cu sonorități delicate, al solistei... Iar programul Ansamblului *Renaissance* a fost de-a dreptul impietat de sonorizare – inutilă, întrucât curtea castelului Mikó are calități acustice foarte bune.

Costumele rămân o problemă discutabilă. Evident, nu este cazul ca ele să concorde neapărat cu epoca din care provine repertoriul muzical. Ținuta elegantă de seară poate fi impecabilă. Doar că o cerință minimă este omogenitatea de aspect a membrilor fiecărei formații, fără mixturi stilistice între sugestii de epocă (mai mult sau mai puțin reușite/ținute *casual*/ținute de gală). Iar în verile de pe vremuri, mătasea era materialul textil al îmbrăcăminții – cum de costumele de scenă actuale le cer coriștilor din „Madrigal” să suporte catifeaua, în ambientul de peste +30 de grade Celsius?...

Textele traduse ale cântecelor sau ale pieselor instrumentale de caracter, în diferite limbi, ne-au înlesnit savurarea muzicii. Doar că prea puțini interpreți (în acest Festival, *Musica Historica*, *Fonte di Gioia*, Orchestra Barocă) au în vedere să asigure publicului asemenea repere...

Ziua copiilor a mers mai greu în partea de concert, când preocupările manuale au acoperit interesul celor mici pentru audiție. Recomand ca atelierile de păpuși, arme, pieptănături și câte și mai câte

să fie oprite pe durata muzicii. Toți s-au concentrat însă, în final, să învețe a dansa cu muzica și sub îndrumarea formației *Riverenza*.

Începuturi

48 de cursanți – în acest an, aproape toți, foarte tineri și foarte determinați – au participat la cursurile **Universității de Vară de Muzică Veche**: orgă, clavecin, voce, flaut, flaut drept, vioară, viola da gamba și multă muzică de cameră, încheind cu două concerte consistente. **Fondul de burse** este excelenta idee nouă din această ediție, fiind obținut din vânzarea biletelor și donații, urmând a fi distribuit prin concurs public, tinerilor din județ, pentru achiziționarea de instrumente și participarea la cursuri din străinătate.